

ט"ו ע"ה

ד ורוחצין ומסתפרין על

פי המדרש יג אמר רבי סימון כתיב (דברים ד ז) כי מי גוי גדול וגו' רבי חנינא ורבי יהושע אומרים איזו אומה כאומה זו שיודעת אופייה של אלהיה פירוש מנהגיו ודיניו. שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו ואינו חותך צפרניו לפי שאינו יודע איך יצא דינו. אבל ישראל אינם כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם יד ומחתכין צפרניהם טו ואוכלים ושותים ושמים בראש השנה לפי שיודעין שהקדוש ברוך הוא יעשה להם נס. לפיכך נוהגין לספר ולכבס טו בערב ראש השנה ולהרבות מנות בראש השנה. ומכאן תשובה למתענין בראש השנה:

הסבא מקעלם זצ"ל הי' שואל שאלה זו, היאך מתאימה הרגשת הבטחון שצרכיה להיות ביום הדין עם רגשי היראה והפחד מאימת המשפט והיאך יתכן לאחר שיודע חובתו וכמה רחוק הוא מהשגתה שתהי' לו בטחון שיצא זכאי בדין ותשובתו כי באמת כלל ישראל כולו בטוח הוא שיצא זכאי במשפט, אבל כל יחיד ויחיד עומד הוא בסכנה גדולה וחייב לירא ולפחד מאימת הדין ומעתה זו היא העצה היעוצה ליחיד כדי שיצא זכאי, כאשר ישתדל לא להיות נפרד אלא יהיה חלק מן הכלל, וכשם שהכלל בטוח כן בשעה שהיחיד יעשה לחלק מהכלל כן יהיה בטוח שיצא זכאי בדין ומפורש הוא במדרש פ' השבוע אתם נצבים היום כולכם, כולכם היינו הכלל כולו כי הכלל בטוח, ועיין.

(2) אלה המצוות הללו

... וכן בס' נצח

ישראל להמהר"ל מפראג זצ"ל פרק י"ד פי' דברי המדרש רבה במדבר ב', י"ג, עה"פ בפר' בלק מי מנה עפר יעקב וגו', שאם חוטאים הם יורדים עד לעפר וכו', דהכוונה בזה, דאפי' אם כלל ישראל חוטאים רחמ"ל מ"מ ירדתם היא רק עד עפר, ולא יותר מזה, כלומר, דכמו דיסוד העפר אין שייך בו כילוי, ולא כמו שאר ג' יסודות אש מים ורוח ששייך בהם כילוי, כמו כן כלל ישראל אין שייך בהם כליון, עכ"ד, וכבר כתב רבי יעקב עמדין זצ"ל בהקדמה לסידורו, חי נפשי, שהנס של קיום עם ישראל אלפי שנים בין שבעים אומות ככבשה בין שבעים זאבים הוא נס גדול יותר מיציאת מצרים, עיי"ש, והיינו, כי הכלל ישראל מובטח, אבל כל יחיד ויחיד באמת עומד הוא בסכנה גדולה וחייב לירא וליפחד מאימת הדין

(3) אלה המצוות הללו

(4)

אנא בקללי' שהם לכללות ישראל כי לא יעזבם לכלותם ויזכור להם ברית אבותם גם יזכור הארץ משא"כ היסודים מהם כי ירשיעו אש תאכלם עד עולם והלא תמלא שנוה"ה לאבד עיר מירשאל ולשומה תל עולם והיא עיר הנדחת אצל אדם כי ירשיע להמיתו ככ"ד ומה נחמה יש לזה אחר אובדו וכן תמלא כפ' נצבים כשהזכיר ה' רשעת משפחה אחת ונסם אחר ומהה ה' את שמו וגו' ולא הזכיר נחמתו וכמו כן בקללות האמורים כפ' זו להיותם ליחידים מירשאל ואל יקנה בעיניך מה שדיבר הכתוב ב' או' ג' חיבות בפרשה זו כל' רבים כאומרו ונשאתם מתי מספר להאביד אתכם והתמכרתם כי אחר שקדם לדבר בלשון יחיד לא הקפיד לגמור אומד בלשון רבים כי הדברים מוכיחים שעל רבים צרכים הוא אומר והעד לאויביד לשון יחיד

ונראה כי הדרך לכפול הקללו' לפי שקללות שנס' נחקקי נאמרו לכללו' ישראל שכן נאמרו כולם כל' רבים מתחלתם ועד סופם ויש מקום לומר שאם חלק מירשאל יסיכו מעשיהם אין ה' מקפיד על חלק המרשיע לזה באו קללו' האמורים כפ' זו ונאמרו כולן כל' יחיד ונחכוון לדבר בין בערך יחיד ממש בין בערך חלק מירשאל הנס שיהיו רבים בערך כללו' ישראל יתיחס להם יחיד ולזה תמלא שאמר והיו שמיך אשר על ראשך וגו' ישא ה' עליך גוי מרחוק זה כנגד חלק מירשאל הנס שהם רבים יאמר להם ל' יחיד מטעם שכתבו ואמר ג"כ אשה חארש וגו' בית תבנה וגו' סתמו ביחיד ממש. ומעשה הרוחנו למה לא נאמרה נחמה בהם כי לא נאמרה נחמה

אלה המצוות הללו

דברים אחרים להוצאה שניה למהדורא תליתאה ומהדורא רביעאה

ב"ה

איתא בילקוט שמעוני תהלים כ"ג סימן תרצ"ב ר' אלעזר המודעי אומר לעתיד לבא באין כל שרי אוה"ע ומקטריגין לפני הקב"ה ואומרים לפניו רבש"ע אלו עובדי אלילים ואלו עובדי אלילים אלו מגלי עריות ואלו מגלי עריות אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים הללו יורדין לגיהנם והללו אין יורדין אמר להם אם כן כל אומה ואומה תרד עמה אלהי' שנאמר כל העמים ילכו איש בשם אלהי' (מיכה ד') רבי חנינא בשם ר' ראובן אמר אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו כי באש ה' נשפט (ישעי' ט"ו) שופט אין כתיב כאן אלא נשפט הוא שרוד אמר גם כי אליך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי עכ"ל ביאור מאמר זה הוא עפ"י מה שכתוב בשיר השירים פרק א' בילקוט שמעוני סימן תתקפ"ב על הפסוק שחורה אני ונאווה וכי אפשר לשחור להיות נאה משל לבת מלך וכו' מה היא אומרת אל תראוני שאני שחרחרת ששופתני השמש לא דומה אדם שיצא ממעי אמו כעור למי שהוא נאה והוא מתנול שסופו לחזור להיות נאה, כן כנסת ישראל אמרה שחורה אני במעשי נאה במעשי אבותי וכו' שחורה אני במצרים וכו' שחורה אני על הים, וימרו על ים בים סוף, ונאווה אני בים זה אלי ואנווהו וכו', ע"ש שחשיב שם הרבה דברים מה שנאמר עליהם שחורה אני וכמה דברים שנאמר בהם ונאווה, וכן הוא במד"ר שיר השירים על פסוק זה, והביאור לכל זה שהפסוק מגלה לן שעם ישראל בעצמותן ובמהותן הם נאווה וקדושים וטהורים הם וגופן טהור וקדוש והם מאמינים בני מאמינים אלא ליכלוך חיצוני הוא שמנוול אותן, ולכן אפשר שיטהרו ויתרחצו מעונותם וישובו לזהרם כי הם בגופן נאווה, ואל תראוני שאני שחרחרת ששופתני השמש.

וזהו כוונת הילקוט בתהלים הנ"ל, שאף שגם ישראל עובדי אלילים ומגלי עריות ושופכי דמים, והם צריכים להיות נידונין בגיהנם, אבל הקב"ה אמר, גם אני ארד אתם, היינו שאף כשעוברים על ציווי אבל אני אתם ומאמינים הם בה' ובתורתו וכל העבירות הם משפח ולחוץ ובתוך תוכם נשמת אלוקים בהם, וצריך רק צירוף וזיכוך ואז יצא זהב טהור. ולא כן כל האומות גם כשהם בגיהנם אלוהיהם אתם, שלא נזכרו מהיסורים כי גופן טמא בעצמותן, ולא כן עם ישראל, וע"ז נאמר גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, כי מאמינים אנחנו וה' בקרבנו. אולם כל זה נאמר על כלל ישראל כולה, שזהו סגולת עם ישראל שהם בני אברהם יצחק ויעקב, הם בכללם ירשו ממעשי אבותיהם ולהם ניתנה ההבטחה עליהם ועל זרעם ובהם בחר מכל העמים האחרים ולהם נגלה בקבלת התורה, אבל כל יחיד ויחיד בפני עצמו אם אין לו קשר עם הכלל ישראל, והוא פורש מן הצבור, אז הוא בסכנה כי הללו עובדי ע"ז ומגלי עריות ושופכי דמים, ומי יודע אם לא נפגע אצלו היסודות של כל הי"ג עיקרים, ומי יצדק לפניו ביום פקודה ביום הדין הגדול והנורא, ולזה העצה לכל אחד ואחד לעשות מעשים המביאים תועלת לעם ישראל שעל ידי זה יתקשר ויהי כלול בתוך הכלל כולה, ואם לפנים בשנים כתיקונם, ה' הרבה דברים אשר על ידם ה' יכול להתקשר עם הכלל כולו, בזמינו אין להוסיף יותר ממה שאמרו חז"ל בסוף סוטה בעקבתא דמשיחא, אין לנו שיעור אלא התורה הזאת ולומדי', ולזה אמרתי להדפיס עוד פעם בהוצאה שני' את ספר אבי עזרי מהדורא תליתאה ומהדורא רביעאה, יען כי אולו מן השוק ואני מתפלל יהיה רצון שאזכה להגדיל תורה ולהאדירה ויוצאי חלצי יהיו עוסקים בתורה לשמה.

How

מנאי אלעזר מנחם מן שך

ומה הוא הדרך שבו נעשה היחיד לחלק מהכלל, והיאך מתבטלת יחידותו ומצטרף הוא לתוך הכלל, נראה בשעה שאין האדם דואג רק לטובתו האישית וצרכיו הפרטיים אלא שאיפתו היא תקון הכלל ומיטיב הוא לאחרים ודואג ומשתדל לתקנת הרבים בין בגשמיות ובין ברוחניות אזי נעשה הוא לקלקל מהכלל ומובטח הוא בבטחון הכלל, ואף תפילתו ובקשותיו ביום הדין צריכות להיות לא רק עבורו ובני משפחתו אלא להתפלל ולבקש עבור תקנת חבריו וזכויותיהם, ומשום כך תקנו אנשי כנה"ג כל נוסח התפילה לא כבקשת יחיד אלא כרבים, סלח לנו, השיבנו אבינו לתורתך וכן כל התפילה כולה. כי בשעה שיבקש האדם רק עבור עצמו הרי הוא יחיד, ומשפט היחיד קשה הוא מאד, ורק בשעה שתפילתו עבור כל הכלל ישראל נעשה לגוף אחד עם הרבים ואז יש תקוה לעמוד ביום הדין, כן שבירת התאוות ורצונותיו הוא עצה להודוך עם הכלל כולו. „לתאוה יבקש נפרד“, בעל התאוה אינו דואג עבור הציבור אלא כל מחשבותיו הם לספק תאוותיו הפרטיות, ורק השובר תאוותיו הוא נעשה לחלק מהכלל.

(6) 1/6
אלוהים

וכן ראיתי בשם מרן הגר"א

שאמר זצ"ל וז"ל, הנה אפשר לצדיק להשלים עצמו כבר למה שנשלח לעולם הזה, אך מפני שהרבים צריכים לו והדור זכאים ליהנות מהשפעתו, הנה בשביל ההכרח של הרבים הקב"ה מאריך עוד ימיו, עכ"ל

(7)
אלוהים

.. וידוע מה שאמר מרן החזו"א זצ"ל

למרן הגר"א אליהו לופיאן זצ"ל עה"פ עוד יטובן בשיבה דשנים ורעננים יהיו להגיד כי ישר ה' וגו', דהקב"ה לפעמים מאריך ימיו ושנותיו של אדם צדיק ומחזיקו דשן ורענן כדי שיוכל 'להגיד' כי ישר ה', דהיינו, להגיד לאחרים ולזכות את הרבים, עכ"ד. והנה אחז"ל 'מרכה תורה מרכה חיים', וכבר הק' מהו לשון 'מרכה תורה', והרי מעיקר חיוב ומצות ת"ת הוא ללמוד תמיד וכמ"ש והגית בו יומם ולילה, ע"י מנחות צ"ט ב', וביארו בזה, דהכוונה היא על מרכה תורה אצל אחרים,

(8)
אלוהים

ובענין זה, יש לציין מה שביארו בהתפילה שאנו אומרים בש"ק לפני מוסף זכ"ל מי שעוסקים בצרכי ציבור באמונה הקב"ה ישלם שכרם ויסיר מהם כל מחלה וירפא לכל גופם ויסלח לכל עוונם וגו', ולכא"ו צ"ע, דהא כבר נאמר (תהילים ק"ג) 'הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלואיכי וגו'', ולמדו מזה חז"ל בגמ' מגילה דף י"ז ב' דלכן בשמונה עשרה מקדימים ברכת 'סלח נא' לברכת 'דפאנו', כיון דקודם צריך סליחה ואח"כ באה הרפואה, וכע"ז אי' בגמ' נדרים מ"א א' דאין החולה קם מחוליו עד שנמחלין לו עוונותיו, שנאמר הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלואיכי, עיי"ש, וכזה ביארו עוד, דלכן ג"כ אומרים קודם 'אבינו מלכנו החזירנו בתשובה שלימה לפניך' ורק אח"כ מבקשין 'אבינו מלכנו שלח רפואה שלימה לחולי עמך', ו... .

1/6 נ"ה
(9)
אלוהים

.. ומ"מ הרי חזינן מזה,

דכשכיל רפואה צריך קודם תשובה וסליחה, וא"כ למה בתפילה הנ"ל אומרים קודם שיסיר מהם כל מחלה וירפא לכל גופם, ורק אח"כ מבקשין שיסלח לכל עוונם, והרי לכא"ו הסדר הוא הפוך וכנ"ל, ותירצו על זה, דהנה בתפילה הנ"ל הרי מדובר בבני אדם שעוסקים בצרכי ציבור באמונה ומזכים את הרבים, ואנשים כאלה יכולים לזכות לרפואה בזכות הרבים אפי' אם הם עצמם עדיין לא זכו לכפרת עוונות, שהרי יש להם דין של זכים צריכים לו, וזהו גידון של כלל ישראל ואינו גידון פרטי, עכ"ד.

ובספר דעת חכמה ומוסר ח"ב עמ' רפ"ח הביא מרן רבי ירוחם ממיר
 זצ"ל בשם מרן הגר"ס זצ"ל, דאם אדם באמת שייך לציבור שאו חייו הם למענן
 אלוקים חיים, אזי זוכה למעלה מיוחדת נוספת, והוא, דכל הצטרפויותיו הגשמיות
 אינן עולות לו בחשבון, והיינו, דאף שהעולם הזה הוא בית מלון יקר, וצריך לשלם על
 הנאות עזה, מ"מ מי ששייך לציבור מקבל עוה"ז לא על חשבון עוה"ב, וזהו משום
 שחייו הם לצורך גבוה, וחילותיו של המלך מקבלים כל צרכיהם מבית המלוכה מבלי
 לחשב עמהם כמה קיבלו, וכל הוצאותיו על הציבור, וכן עובר במעי אמו מקבל כל
 הצטרפויותיו על חשבון אמו, ולכן גם אדם שפועל למען הרבים הריהו חייל של מלכות
 שמים וכל חייו הם בבחי' עובר ירך אמו, ואין הוא מציאות עצמית כלל, ולכן אין

10
 סע

ובשם הגה"צ ר' ישראל מסאלאנט זצ"ל שמעתי על הכתוב הזה, הצור
 תמים פעלו, כי בנהוג שבועלם, אם איש נדון למאסר למשך זמן מה עבור שעבר
 על חוק המלוכה, אבל רעותו ובני ביתו אינם אשמים כלל בזה, וא"כ יוצא כי
 לקחה מדת הדין, כי הלא גם המה סובלים ממאסר ראש משפחתם, ואף כי חפים
 הם מפשע, והמשפט הזה איננו יכול להקרא בשם "תמים".
 אבל משפטו של הקב"ה אינו כן, הצור תמים פעלר, אם הקביה מייסר
 את מי שהוא ביטורים, אזי "תמים פעלר", לא יגרום חלילה צער ונוק לאלה שלא
 חטאו, ואם יתרמי שבשביל חטא האחד יצטרך לסבול גם השני חנם, אזי מעביר
 הוא על פשעו של החייב ואיננו מיסרו כלל, בשביל שלא לפגום ביושר המשפט
 ותמימותו.

11
 הצורה בס' חו
 ל התיבה
 ה'א' נ

ה'א' נ' ק (12)

מי לימד הלכה זו לראשונה שטוב לו לאדם להכלל בציבור ובפרט ביום
 הדין, ולהיות נסקר בסקירת הכלל ולא לעמוד ביום הדין יחידי? דבר זה למדתנו
 השונמית, האשה הגדולה. מסופר בספר מלכים¹⁴ בעניין אלישע והשונמית,
 שביקש אלישע לגמול לשונמית על הטובה שעשתה עמו, ואמר לה שאם יש לה
 איזה דבר אל המלך הוא נכון להיות מליץ טוב בעדה. ואמר לה בזה הלשון¹⁵:
 "היש לך דבר אל המלך או אל שר הצבא". וענתה לו השונמית ואמרה: "בתוך
 עמי אנכי יושבת". וכתוב כזוהר¹⁶ שמעשה זה היה בראש השנה, ופירש שם את
 המעשה כך: אלישע שאמר לשונמית היש לך דבר אל המלך, דיבר אליה בלשון
 חכמה. ומשמעות דבריו, שהוא נכון להתפלל בעבורה להקב"ה, למלכו של עולם,
 שהיום עומדים בדין לפניו¹⁷. ענתה לו השונמית: בתוך עמי אנכי יושבת. לכאורה
 דבריה קשים להולמם, שהרי מה תשובה יש בזה לשאלת הנביא? ופירש הזוהר,
 שגם היא ענתה לנביא בלשון חכמה. וכך משמעות דבריה: רצוני להכלל בתפילות
עמי בתוך כלל ישראל, ואינני רוצה לפרוש מן הכלל. לפי שבשעה שהדין שורה
 בעולם, לא ראוי לו לאדם שיהיה נזכר שמו למעלה (בפני עצמו). כי אם יהיה
 נזכר שמו, יהיו נזכרים חטאיו, ויבואו להסתכל בו ולדון בו. אבל מי שמכניס
 ראשו בין העם, אין משגיחין אותו לדון אותו לרע, ומשום כך סירבה להצעת
 הנביא ואמרה במליצתה: בתוך עמי אנכי יושבת¹⁸. מספרים על הגאון ר' אלחנן
 וטרמן¹⁹ ה' ינקום דמו, שביקש מגבאי הישיבה שלא יקראנו בראש השנה לעלות
 לתורה. שאלו הגבאי: הרי כתוב בפוסקים²⁰ כי ראוי לכל גבר ירא שמים להשתדל
 שיהא לו עליה בימים נוראים? ענה לו ר' אלחנן מעין תשובתה של השונמית.
 שאם יקרא לו לתורה ויכריז יעמוד ר' אלחנן בונים ב"ר נפתלי בינוש, הרי הוא
 מוציאו בזה מתוך כלל הישיבה, ובראש השנה אין רצונו להיות נזכר יחידי.